

تحلیل و ارزیابی نقش سرمایه اجتماعی در توسعه پایدار محله‌ای (مطالعه موردی: شهر ایلام)

محمد سلوورزی‌زاده^۱، * حجت شیخی^۲، زینب شکاری^۳

۱. استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه ایلام

۲. استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه ایلام

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، موسسه آموزش عالی باختر ایلام

(دریافت: ۱۳۹۶/۶/۹ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۲/۵)

Analyzing and evaluating the role of social capitals in sustainable development of neighborhoods (Case study: Ilam city)

* Mohamad Salavarzi zadeh¹, Hojat Sheikhi², Zaynab Shekari³

1. Assistant professor, Geography and Urban Planning, Ilam University

2. Assistant professor, Geography and Urban Planning, Ilam University

3. M. A. of Geography and Urban Planning of Bakhtar Ilam Institute Education

(Received: 31/Aug/2017

Accepted: 24/Feb/2018)

Abstract:

As an interface between the city and citizens, urban neighborhoods have formerly played a major role in shaping and organizing urban activities over the time. They also were encouraging the feelings of belongings, identity, and social relations among their residents by providing the required daily services. However, such neighborhoods don't play any important roles in various urban plans and programs nowadays. Meanwhile, the idea of sustainable development at neighborhood level is recently emerging among urban planner circles again. Returning to the urban neighborhood solution is considered as a viewpoint that addresses the current problems of cities and urban life. It seeks possible ways to solve the problems using the powerful internal forces and existing social capitals. The aim of the present study is to investigate the role of social capital and its components in neighborhood sustainable development of Ilam city. The applied method is analytical-descriptive. Documentary methods are used to complete the theoretical and literature reviews of the study. Field methods and questionnaires are used to accomplish the other parts of the research. The sample includes all the residents of 14 districts of Ilam city among them, 383 persons were selected by Cochran formula to complete the questionnaires based on a Cluster sampling. The validity of questionnaire was confirmed by a formal way and its reliability was confirmed by Cronbach's alpha (0.871). To analyze the data, descriptive statistics (frequency, mean and standard deviation) as well as inferential statistics (correlation and multiple regressions) were carried out. The findings revealed that variables of normalization, civil participation and social solidarity have a positive and meaningful effect. But the variables of linking to social networking and social security have a reverse effect and the variable of social trust has no effects on neighborhood sustainable development in Ilam city.

Keywords: social capital, neighborhood, sustainable development, urban neighborhoods, Ilam city.

چکیده:

در گذر زمان محلات شهری حلقه‌ای واسط میان شهر و شهروندان بوده که نقشی اساسی در شکل‌دهی و سازماندهی امور شهری داشته است. محلات با ارائه خدمات روزمره القاگر احساس تعلق و هویت، روابط اجتماعی میان ساکنان بوده است و امروزه در طرح‌های مختلف شهری نقش کم‌اهمیتی دارد. در این میان با مطرح شدن دیدگاه توسعه محله‌ای پایدار به عنوان دیدگاهی که حل مشکلات کنونی شهرها و زندگی شهری را درگرو بازگشت به مفهوم محله می‌داند، با استفاده از نیروهای توانمند درون‌زا و سرمایه‌های اجتماعی موجود در آن به حل مشکلات موجود می‌پردازد. هدف پژوهش حاضر بررسی نقش سرمایه‌های اجتماعی و مولفه‌های آن در توسعه پایدار محله‌ای شهر ایلام است. روش پژوهش به شیوه توصیفی-تحلیلی است. در بخش مباحث نظری و ادبیات از روش اسنادی و کتابخانه‌ای استفاده و از روش‌های میدانی و پیمایشی (پرسشنامه) استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش کلیه ساکنان محلات شهر ایلام هستند که تعداد ۳۸۳ نفر از آنها با استفاده از فرمول کوکران به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای برای توزیع پرسشنامه انتخاب شدند. پرسشنامه مورد استفاده در این پژوهش محقق ساخته است که روایی آن به شیوه صوری و پایایی به شیوه آلفای کرونباخ (۰/۸۷۱) مورد تأیید قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق آزمون آمار توصیفی (فراوانی، میانگین، انحراف معیار و ...) و استنباطی (همبستگی و رگرسیون چندگانه) انجام شد. نتایج حاصل از بررسی فرضیه‌ها بیان می‌کند که متغیرهای هنجارگرایی، مشارکت مدنی، انسجام اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری در توسعه پایدار محله‌ای شهر ایلام دارند. متغیرهای اتصال به شبکه‌های اجتماعی و امنیت اجتماعی اثر معکوسی در توسعه پایدار شهر ایلام دارند و متغیر اعتماد اجتماعی در توسعه پایدار شهر اثری ندارد.

واژه‌های کلیدی: سرمایه اجتماعی، توسعه پایدار محله‌ای، محلات

شهری، شهر ایلام.

مقدمه

در طی چند دهه‌ی اخیر رشد فزاینده ابعاد شهرنشینی و شکل‌گیری مقیاس‌های جدید رشد شهر، موجب شده است که شهر و شهرسازی معاصر با چالش‌های نوینی مواجه شود. به دلیل گستردگی و پیچیدگی ابعاد و تغییر در ماهیت مسائل شهری، جامع‌نگری و توجه به ابعاد و جنبه‌های مختلف مسئله به منظور حل پایدار آنها را اجتناب‌ناپذیر ساخته است. در این میان، تاکید برنامه‌ریزی و مدیریت شهرها، بیش از هر زمان دیگری به ابعاد ملموس زندگی شهری متوجه شده است (احدنژاد و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۵). محلات شهری در گذر زمان حلقه‌ی واسط میان شهر و شهروندان دارای نقشی اساسی در شکل‌دهی و سازماندهی امور شهری بوده است که با ارائه‌ی خدمات روزمره القاگر احساس تعلق و هویت، روابط اجتماعی و غیره در میان ساکنان بوده است و امروزه در طرح‌های مختلف شهری نقشی کم اهمیت دارد.

در الگوهای جدید ارتباط توسعه‌ی محله‌ای با توسعه‌ی پایدار شهری، دیدگاهی خردنگر مبتنی بر مهندسی اجتماعی جایگزین نگرش کلان می‌شود که در آن حل مسائل شهری از کوچکترین واحد یعنی محله آغاز می‌شود (خاکپور و همکاران، ۱۳۸۸: ۵۸). یکی از مفاهیم اساسی در مباحث مربوط به توسعه محله‌ای، توجه به رویکردهای غالب در سرمایه اجتماعی است. مفهومی که تاکنون کمتر به آن توجه شده است و در صورت به کار بردن اصول آن، برخی از نیازمندی‌های جمعی در محله از جمله روح تعامل، اعتماد و کار جمعی را در نظام فعلی شهرسازی و شهرنشینی مورد توجه قرار داد (رضایی و همکاران، ۱۳۹۳: ۶۰). سرمایه اجتماعی یکی از منابع حاصل از تعاملات روزانه افراد که میزان اعتماد و هنجارگرایی شبکه‌های اجتماعی است را بیان می‌کند، ذخیره‌ای مناسب برای افزایش تعهدات اجتماعی، نظارت عمومی، مشارکت شهروندی، سلامت و عدالت اجتماعی و فضایی در این محلات است (کاظمیان و شفیعا، ۱۳۹۳: ۲). سرمایه اجتماعی شرطی لازم برای شکل‌گیری توسعه محله‌ای شهری است؛ از این رو، روابط و همبستگی درون شبکه‌ای (محله) را بهبود بخشیده و دسترسی به منابع بیرونی را بهبود می‌بخشد. از سوی دیگر، برخی معتقدند اهمیت سرمایه اجتماعی در شکل‌گیری محله‌های پایدار شهری، از آن جهت مورد توجه است که خودکفایی اقتصادی را به دنبال دارد (رضایی و همکاران، ۱۳۹۳: ۶۰).

اولین بار اصطلاح «سرمایه اجتماعی» به همین شکل

توسط لیدو جی هانیفان^۱، رئیس شورای مدارس ویرجینیای غربی، در سال ۱۹۱۶ مطرح شد. پس از وی، این اصطلاح در دهه‌های ۱۹۵۰، ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰، در آثار کسانی همچون جین جیکوبز^۲ (۱۹۶۱) و گلن لوری^۳ (۱۹۷۷) نیز مطرح شد (شجاعی باغینی، ۱۳۸۷: ۳۵). با این وجود، در دهه ۱۹۸۰ ویژگی‌های بنیادی، مفهومی‌سازی و تعریف سرمایه اجتماعی، در آثار سه نظریه‌پرداز مطرح شد: پی‌یر بوردیو^۴، جیمز کلن^۵ و رابرت پاتنام^۶ (فیلد، ۱۳۸۶: ۲۷). کلن اولین محقق بود که به بررسی تجربی مفهوم سرمایه اجتماعی پرداخت. کلن به کارکرد سرمایه اجتماعی توجه داشت. از دیدگاه او، سرمایه اجتماعی بخشی از ساختار اجتماعی^۷ است که به کنشگر اجازه می‌دهد تا با استفاده از آن به منابع خود دست یابد. (کلن؛ ۱۳۷۷: ۴۶۴). بوردیو سرمایه اجتماعی را از سایر انواع سرمایه‌های اقتصادی، فرهنگی و نمادین متمایز می‌سازد و برای آن ویژگی ساختاری و تعاملاتی قائل است. وی سرمایه اجتماعی را شبکه نسبتاً بادوامی از روابطی کمابیش توأم با شناخت و تعهدات از جمله اعتماد متقابل می‌داند که به عنوان منابعی بالفعل یا بالقوه موجب تسهیل کنش‌های فردی و یا جمعی کنشگران را فراهم می‌سازد (بوردیو، ۱۹۸۶: ۲۴۸). از دیدگاه پاتنام، سرمایه اجتماعی عبارت است از پیوندهای بین افراد (شبکه‌های اجتماعی)، هنجارهای اعتماد و کنش و واکنش متقابل که از این پیوندها ناشی می‌شوند (شارع پور، ۱۳۸۱).

در اوایل سال‌های ۱۹۷۰ عبارت "توسعه پایدار" زمان اعلامیه "کوئیک" درباره محیط و توسعه به کار رفت. از آن هنگام، سازمان‌های بین‌المللی که خواهان دستیابی به محیطی مناسب و مساعد با توسعه‌ای سودمند بودند نام و ویژگی آنها در راهبرد توسعه پایدار شکل گرفت. به کار بردن واژه توسعه پایدار بعد از کنفرانس ریودوژانیو و در سال ۱۹۹۲ در محافل علمی فراگیر شد (ضرابی، ۱۳۸۰: ۱۳). به طور کلی، هدف اصلی توسعه پایدار محله‌ای، بهبود ساختار فضایی و تقویت هویت مکانی از طریق نمادهای اجتماعی در راستای استفاده از سرمایه‌های اجتماعی می‌باشد (معصومی، ۱۳۹۰: ۶۴).

از جمله پژوهش‌هایی که در زمینه نقش سرمایه اجتماعی

^۱ Lydo J.Hanifan

^۲ Jane Jacobs

^۳ Glenn Loury

^۴ Pierre Bourdieu

^۵ James Coleman

^۶ Robert Putnam

^۷ Social structure

و توسعه پایدار محله ای صورت گرفته، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- راتانا ابول و همکاران (۲۰۱۵) در مقاله ای با عنوان ایجاد مدلی برای سرمایه‌ی اجتماعی رو به رشد در جامعه ای پایدار که همواره در حال فراگیری دانش روزآمد است به این نتیجه دست یافتند که اجزای سرمایه ی اجتماعی شامل نیروی انسانی، سازمان‌ها، دانش کارآمد، فرهنگ، منابع مالی و طبیعی است. سرمایه‌ی اجتماعی روبه رشد نیز شامل پنج مرحله‌ی گردشی می‌شود که عبارتند از: مشارکت بر پایه ی اعتماد در بررسی مشکلات موجود، مشارکت بر پایه ی اعتماد در اتخاذ تصمیمات، مشارکت بر پایه‌ی اعتماد در اجرای تصمیمات، مشارکت بر پایه‌ی اعتماد در بهره‌برداری از سودهای حاصله، مشارکت بر پایه ی اعتماد در ارزیابی عملکرد. مدل ارائه شده برای سرمایه‌ی اجتماعی رو به رشد در جامعه‌ی پایدار که همواره در حال فراگیری دانش روزآمد است بیان می‌کند که بین اجزای سرمایه‌ی اجتماعی و سرمایه‌ی اجتماعی رو به رشد رابطه‌ای وجود دارد.

- همدان و همکاران (۲۰۱۴) در مقاله‌ای با عنوان سرمایه‌ی اجتماعی و کیفیت زندگی در محلات شهری با تراکم بالای خانه سازی، الگوی سرمایه‌ی اجتماعی در میان خانوارهای شهری در دره‌ی کلانگ مالزی را مورد ارزیابی قرار دادند. با توجه به چهار بعد سرمایه‌ی اجتماعی که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته بود، نتایج تحقیق بیان می‌کند که الگوی سرمایه‌ی اجتماعی تحت تأثیر پیشرفت محله، ترکیب تراکم جمعیتی، مکان‌ها و توسعه یافتگی مناطق اطراف محله می‌باشد. در این محلات، سرمایه ی اجتماعی به ارزش‌های مثبت اجتماعی در رسیدن به زندگی خوب و دستیابی به کیفیت مطلوب زندگی منجر می‌شود.

- چن و همکاران (۲۰۱۴) در مقاله ای با عنوان آینده ای پایدار برای دهکده لیدن: مدلی برای ارتقا سرمایه‌ی اجتماعی و بهبود کیفیت زندگی در محلات شهری به منظور بالابردن آگاهی عمومی و جلب مشارکت بیشتر ساکنین در توسعه‌ی پایدار خانه‌سازی و محله انجام دادند. این پژوهش بیان می‌کند که فعالیت‌های توسعه شامل شناسایی اولویت‌های توسعه‌ی محله، ارزیابی سلامت محله، فراهم آوردن تجهیزات تکنیکی و آموزش ضمن کار برای ساکنین بومی در مرمت و بازسازی خانه‌های نوساز و ساخت و سازهای جدید و نیز نقشه‌کشی با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی برای توسعه‌ی محله و

رشد اقتصادی آن می‌باشد.

- ویانا کامپوس (۲۰۱۳) در مقاله ای با عنوان سرمایه‌ی اجتماعی و کیفیت زندگی نوجوانان کارآموز کشور برزیل: در مطالعه این پژوهش به این نتیجه دست یافتند که نوجوانان با سرمایه‌ی اجتماعی بالاتر از امتیازات بالاتری در کیفیت زندگی برخوردارند. همچنین در جامعه‌ی آماری مورد مطالعه ثابت شد که ارتباط مثبتی بین دو متغیر پژوهش وجود دارد.

- خوش فر و همکاران (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان سرمایه اجتماعی و پایداری شهری مطالعه موردی: شهر گرگان به این نتیجه رسیدند که بین سرمایه اجتماعی و پایداری در شهر گرگان رابطه مثبت و معناداری برقرار است. بنابراین سرمایه اجتماعی زیاد موجب افزایش پایداری شهری می‌باشد و برعکس سرمایه اجتماعی کم می‌تواند موجب ناپایداری ابعاد ساختاری شهر اعم از اقتصاد، اجتماع، نهادها، فضا و محیط - زیست فراهم آورد. دلالت‌های این پژوهش مبنی بر ارتباط وثیق بین سرمایه اجتماعی با پایداری شهری، لزوم توجه به مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و اتخاذ سیاست‌هایی برای حفظ، تقویت و ارتقای سرمایه اجتماعی در راستای تضمین پایداری در فضای جغرافیایی شهر دو چندان می‌نماید.

- شفیعا (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان بررسی رابطه توسعه پایدار اجتماعی و سرمایه‌های اجتماعی نمونه: ساکنان محله غیررسمی شمیران نو، به این نتایج دست یافتند که رابطه مثبت و معناداری میان سرمایه اجتماعی و شاخص‌های توسعه پایدار اجتماعی برقرار است که به وسیله اتصال به شبکه‌ها و اعتماد، تقویت می‌گردد. در این میان شورای محله به عنوان مهمترین رکن این رابطه، باید بیشتر مورد توجه قرار گیرد و هر اقدامی که باعث مردمی شدن این شورا گردد، گونه‌ای از روش‌های ظرفیت‌سازی به شمار می‌رود. همچنین اعتماد و اتصال به شبکه‌های اجتماعی، بیشترین اهمیت را برای دستیابی به توسعه پایدار اجتماعی دارد. بنابراین مشخص شد که استفاده از مؤلفه‌های غیررسمی سرمایه اجتماعی روش بالفعل و توسعه مؤلفه‌های رسمی سرمایه اجتماعی، روش بالقوه دستیابی به توسعه پایدار اجتماعی خواهد بود.

- سالاری و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان نقش سرمایه اجتماعی در توسعه پایدار محلی (مطالعه موردی: سکونتگاه‌های شهری و روستایی منطقه عسلویه) به این نتیجه دست یافتند که سطح سرمایه اجتماعی و مشارکت در سکونتگاه‌های روستایی نسبت به سکونتگاه‌های شهری به

داده‌ها و روش کار

پژوهش حاضر یک مطالعه موردی و از نوع توصیفی-تحلیلی و همبستگی است. چارچوب نظری پژوهش حاضر، بر اساس روش اسنادی و مراجعه به کتب، نشریات و سایت‌های علمی مرتبط، یادداشت‌برداری و فیش‌برداری، گردآوری، طبقه‌بندی و تلخیص مطالب است. شایان ذکر است در بخش اصلی یا مطالعه موردی از روش پیمایش استفاده شده است. در این پژوهش از تکنیک پرسشنامه استفاده شده است که متناسب با هدف پژوهش و یافته‌های مبحث نظری و اطلاعات گردآوری شده، گویه‌ها تدوین شده است. در این بین از یافته‌ها و سوابق پژوهشی قبلی در موضوعات مشابه نیز استفاده شده است. نحوه ی پاسخگویی به سوالات و گویه‌ها، به صورت مستقیم و به شیوه‌ی مصاحبه حضوری بوده است. جامعه آماری این پژوهش را ساکنان محلات شهر ایلام تشکیل می‌دهد که با توجه به آخرین آمار برآورد شده از مرکز آمار ایران جمعیت آن ۱۷۴۹۶۴ نفر می‌باشند. تعداد حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۳ نفر برآورد شده است. برای توزیع پرسشنامه‌های بین حجم نمونه مورد نظر از شیوه نمونه‌برداری خوشه‌ای استفاده شده است. برای سنجش سرمایه اجتماعی و ابعاد گوناگون آن از شاخص‌های اعتماد اجتماعی، اتصال به شبکه اجتماعی، مشارکت مدنی، هنجارگرایی، انسجام اجتماعی و امنیت اجتماعی ارزیابی شده است. برای بررسی توسعه محله ای از شاخص‌های هویت و سرزندگی، پویایی و سازندگی، تنوع، دسترسی و ظرفیت قابل تحمل محله با استفاده از طیف پنج گزینه ای لیکرت در نظر گرفته شده اند. تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیات با استفاده از آزمون همبستگی و رگرسیون در نرم افزار SPSS انجام شد.

شهر ایلام مرکز استان ایلام از نظر موقعیت جغرافیایی در ۴۶ درجه و ۲۶ دقیقه طول شرقی و ۳۲ درجه و ۳۸ دقیقه عرض شمالی واقع شده است و از نظر موقعیت جغرافیایی در غرب کشور قرار دارد. ارتفاع این شهر از سطح دریا ۱۳۶۳ متر است و در دره ای کوهستانی در دامنه جنوبی کبیر کوه از رشته کوه زاگرس واقع شده است (مهندسین مشاور طرح و آمایش، ۱۳۶۸: ۱۱).

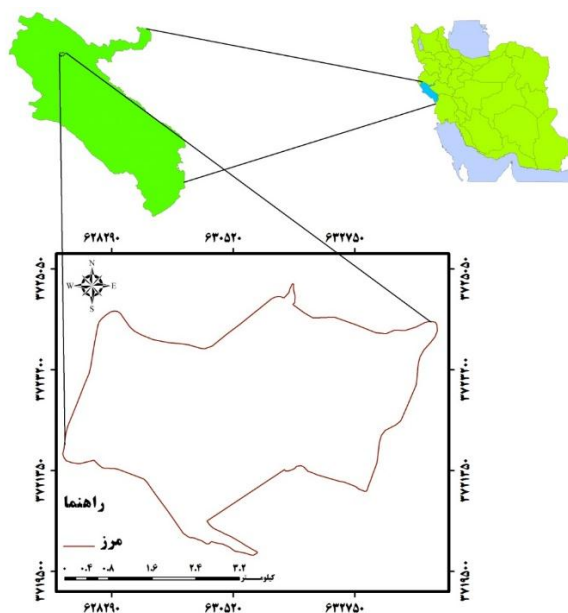
عنوان عامل بومی و محلی در روند توسعه منطقه پارس جنوبی بیشتر بوده است، که این قضیه در پشیرد اهداف و روند کاری توسعه پایدار منطقه بیشتر مؤثر می‌باشد.

تغییرات گسترده شهر ایلام و تداخل سبک و شیوه‌های معماری در آن باعث ناهماهنگی بسیاری در چهره آن و فرسوده شدن بافت شهری شده است. همچنین، این شهر در دهه‌های اخیر همزمان با فرآیند مهاجرت اقشار بومی، گروه‌های مختلف مهاجرین با منشا مهاجرت مختلف را در خود جای داده است. گروه‌هایی که دارای هنجارها و الگوهای زندگی فرهنگی متفاوتی می‌باشند و به تناسب روابط درون گروهی کنونی به درجات متفاوتی متأثر از فرهنگ جامعه مبدا خود می‌باشند. در نتیجه این پیامد، ظرفیت مشارکت مردمی در محله کاهش یافته و در نتیجه افزایش گسیختگی و کاهش انسجام اجتماعی در محلات شهری را به دنبال داشته است. بنابراین، استفاده از الگوی توسعه پایدار محله‌ای در فرآیند برنامه‌ریزی شهری و بهره‌مندی از ظرفیت محله، رویکرد جدیدی و کاربرد آن ضروری می‌نماید. با توجه به اهمیت مسئله‌ی سرمایه‌های اجتماعی و نقش آن در توسعه پایدار محلات و شهرها، هدف از انجام این پژوهش، بررسی نقش سرمایه‌های اجتماعی در توسعه پایدار محلات شهر ایلام می‌باشد. با توجه به هدف تحقیق، فرضیه‌هایی که برای این پژوهش در نظر گرفته شده عبارت است از:

- سرمایه‌های اجتماعی در توسعه پایدار محلات شهر ایلام تأثیر مثبت و معناداری دارد (فرضیه اصلی).
- اعتماد اجتماعی در پایداری محله‌ای شهر ایلام تأثیر مثبت و معناداری دارد.
- اتصال به شبکه‌ی اجتماعی در پایداری محله‌ای شهر ایلام تأثیر مثبت و معناداری دارد.
- مشارکت مدنی در پایداری محله‌ای شهر ایلام تأثیر مثبت و معناداری دارد.
- هنجارگرایی در پایداری محله‌ای شهر ایلام تأثیر مثبت و معناداری دارد.
- انسجام اجتماعی در پایداری محله‌ای شهر ایلام تأثیر مثبت و معناداری دارد.
- امنیت اجتماعی در پایداری محله‌ای شهر ایلام تأثیر مثبت و معناداری دارد.

جدول ۱- مشخصات و حجم نمونه از محله‌های منتخب

محله	جمعیت	حجم نمونه
۱	۱۲۶۷۶	۲۷
۲	۱۴۲۰۲	۳۰
۳	۱۸۰۸۲	۳۸
۴	۱۳۸۸۹	۳۰
۵	۲۱۴۳۴	۵۰
۶	۱۹۷۷۹	۴۷
۷	۱۰۳۴۸	۱۹
۸	۱۶۹۷۰	۳۵
۹	۴۵۳۴	۱۱
۱۰	۳۸۸۵	۹
۱۱	۱۲۲۲۷	۲۷
۱۲	۱۴۳۸۵	۳۰
۱۳	۸۱۸۸	۱۹
۱۴	۴۳۶۵	۱۱
جمع	۱۷۴۹۶۴	۳۸۳

شکل ۱- موقعیت و محدوده مورد پژوهش

شرح و تفسیر نتایج

۳۳/۲ درصد متاهل و ۶۶/۸ درصد مجرد بوده اند. تحصیلات اکثر پاسخگویان کارشناسی و عمده پاسخگویان در بخش آزاد مشغول به کار هستند.

آمار توصیفی بیان می‌کند سن اکثریت پاسخگویان به سوالات پژوهش در بخش جمعیت شناختی بین (۳۱-۴۰) سال است که از این تعداد ۳۲/۴ درصد مرد و ۶۷/۷ درصد زن و

جدول ۲- ویژگیهای کلان جامعه آماری مورد پژوهش

متغیر	نوع متغیر	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۱۲۴	۳۲/۴
	زن	۲۵۹	۶۷/۶
سن	کمتر از ۲۰	۶۴	۱۶/۷
	۲۱-۳۰ سال	۱۷۰	۴۴/۴
	۳۱-۴۰ سال	۱۰۸	۲۸/۲
	۴۱-۵۰ سال	۴۱	۱۰/۷
تاهل	متاهل	۱۲۷	۳۳/۲
	مجرد	۲۵۶	۶۶/۸
تحصیلات	فوق لیسانس و بالاتر	۵۰	۱۳/۱
	لیسانس	۱۹۵	۵۰/۹
	فوق دیپلم	۳۲	۸/۹
	دیپلم	۷۶	۱۹/۸
	سیکل و پایین‌تر	۲۸	۷/۳
شغل	شاغل در بخش دولتی	۸۹	۲۳/۲
	شغل آزاد	۹۲	۲۴
	بیکار	۶۵	۱۷
	دانشجو	۴۵	۱۱/۷
	محصل	۱۹	۰/۵
	خانه دار	۷۳	۱۹/۱
جمع		۳۸۳	

جدول ۳- نظرسنجی در پاسخگویی به پرسش‌های سرمایه‌های اجتماعی

شاخص	مؤلفه	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
هنجار گرای	میزان یاور بودن	۱۸	۳۱	۱۴۹	۱۱۰	۷۵
		۴/۷	۸/۱	۳۸/۹	۲۸/۷	۱۹/۶
	میزان قانونگرایی	۳۱	۴۲	۸۳	۱۰۱	۱۲۶
		۸/۱	۱۱	۲۱/۷	۲۶/۴	۳۲/۹
اعتماد	اعتماد به همسایه ها	۴۷	۶۷	۱۳۸	۸۸	۴۳
		۱۲/۳	۱۷/۵	۳۶	۲۳	۱۱/۲
	اعتماد به قومیت های دیگر محله	۴۰	۱۴۰	۱۳۵	۵۸	۱۰
		۱۰/۴	۳۶/۶	۳۵/۲	۱۵/۱	۲/۶
	اعتماد به کسبه محله	۳۶	۴۵	۱۸۵	۸۳	۳۴
		۹/۴	۱۱/۷	۴۸/۳	۲۱/۷	۸/۹
	اعتماد به شورایاری و شهرداری	۱۰۲	۸۱	۱۳۰	۴۹	۲۱
		۲۶/۶	۲۱/۱	۳۳/۹	۱۲/۸	۵/۵
	اعتماد به نیروی انتظامی	۶۲	۴۵	۱۱۱	۱۰۶	۵۹
		۱۶/۲	۱۱/۷	۲۹	۲۷/۷	۱۵/۴
	اعتماد به دولت	۸۹	۴۶	۱۲۲	۵۸	۶۸
		۳۲/۲	۱۲	۳۱/۹	۱۵/۱	۱۷/۸
مشارکت	مشارکت با نیروی انتظامی	۸۸	۴۸	۱۱۱	۶۸	۶۸
		۲۳	۱۲/۵	۲۹	۱۷/۸	۱۷/۸
	مشارکت با برنامه ریزان طرح‌های توسعه شهر	۵۰	۷۷	۹۶	۹۴	۶۶
		۱۳/۱	۲۰/۱	۲۵/۱	۲۴/۵	۱۷/۲
	مشارکت با امور مالی شهر	۷۰	۵۹	۱۲۷	۷۶	۵۱
		۱۸/۳	۱۵/۴	۳۳/۲	۱۹/۸	۱۳/۳
	مشارکت با شورای محله و شهرداری	۶۰	۸۰	۹۵	۷۶	۷۲
		۱۵/۷	۲۰/۹	۲۴/۸	۱۹/۸	۱۸/۸
اتصال به شبکه اجتماعی	مشارکت با خدمات شهری	۳۳	۵۴	۱۱۶	۸۹	۹۱
		۸/۶	۱۴/۱	۳۰/۳	۲۳/۲	۲۳/۸
	ارتباط با شبکه‌های دوستی	۵۶	۵۵	۱۲۰	۱۱۰	۴۲
		۱۴/۶	۱۴/۴	۳۱/۳	۲۸/۷	۱۱
	ارتباط کاری	۵۹	۶۹	۱۲۶	۱۱۲	۱۷

۴/۴	۲۹/۲	۳۲/۹	۱۸	۱۵/۴	درصد	ارتباط با افراد آشنا به قوانین	امنیت اجتماعی	
۴۴	۸۲	۱۶۷	۵۵	۳۵	فراونی			
۱۱/۵	۲۱/۴	۴۳/۶	۱۴/۴	۹/۱	درصد	ارتباط با افراد به عنوان ضمانت کنند ی وام		
۳۹	۴۷	۱۱۲	۸۰	۱۰۵	فراونی			
۱۰/۲	۱۲/۳	۲۹/۲	۲۰/۹	۲۷/۴	درصد	احساس امنیت	امنیت اجتماعی	
۷۹	۱۵۶	۷۸	۲۸	۴۲	فراونی			
۲۰/۶	۴۰/۷	۲۰/۴	۷/۳	۱۱	درصد	میزان آمادگی نیروی انتظامی برای برقراری امنیت		
۵۶	۱۶۶	۶۴	۴۶	۵۱	فراونی			
۱۴/۶	۴۳/۳	۱۶/۷	۱۲	۱۳/۳	درصد	صرف پول و زمان برای حل مشکلات همسایه ها	انسجام اجتماعی	
۵۳	۸۰	۱۳۸	۷۴	۳۸	فراونی			
۱۳/۸	۲۰/۹	۳۶	۱۹/۳	۹/۹	درصد	دلبستگی به همسایه ها		
۲۳	۶۳	۱۵۸	۱۰۰	۳۹	فراونی			
۶	۱۶/۴	۴۱/۳	۲۶/۱	۱۰/۲	درصد	دلبستگی به محیط محله و کوچه های محله		
۴۰	۱۲۶	۹۰	۷۹	۴۸	فراونی			
۱۰/۴	۳۲/۹	۲۳/۵	۲۰/۶	۱۲/۵	درصد	تمایل به پرداخت هزینه برای بهبود محله به صورت خودجوش		امنیت اجتماعی
۵۵	۱۰۳	۹۵	۷۴	۵۶	فراونی			
۱۴/۴	۲۶/۹	۲۴/۸	۱۹/۳	۱۴/۶	درصد			

مشکلات همسایه‌ها، دلبستگی به محیط محله و کوچه‌های محله و تمایل به پرداخت هزینه برای بهبود محله به صورت خودجوش در شهر ایلام متوسط به بالا ارزیابی شده است. اما در زمینه های شاخص‌های اعتماد به قومیت‌های دیگر محله، اعتماد به شوراییاری و شهرداری، اعتماد به دولت، مشارکت با شورای محله و شهرداری، ارتباط با افراد به عنوان ضمانت کننده‌ی وام و دلبستگی به همسایه‌ها شهر ایلام متوسط رو به پایین ارزیابی شده است.

طبق جدول ۳، همان گونه که نتایج بررسی فراوانی سوالات پرسشنامه سرمایه اجتماعی بیان می‌کند از نظر ساکنان شهر ایلام میزان شاخص‌های یاور بودن، قانونگرایی، اعتماد به همسایه‌ها، اعتماد به کسبه محله، اعتماد به نیروی انتظامی، مشارکت با نیروی انتظامی، مشارکت با برنامه ریزان طرح‌های توسعه شهر، مشارکت با امور مالی شهر، مشارکت با خدمات شهری، ارتباط با شبکه‌های دوستی، ارتباط کاری، ارتباط با افراد آشنا به قوانین، احساس امنیت، میزان آمادگی نیروی انتظامی برای برقراری امنیت، صرف پول و زمان برای حل

جدول ۴- نظرسنجی در پاسخگویی به پرسش‌های توسعه پایدار محله‌ای

شاخص	مؤلفه	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
هویت و سرزندگی	فضای سبز	۱۳۲	۹۲	۹۵	۳۷	۲۷
	موجود در محله	۳۴/۵	۲۴	۲۴/۸	۹/۷	۷
	امکان خرید	۵۴	۹۹	۱۵۱	۵۷	۲۲
	مسکن نیازهای روزانه	۱۴/۱	۲۵/۸	۳۹/۴	۱۴/۹	۵/۷

۲۴	۶۱	۸۶	۸۷	۱۲۵	فراونی	وجود فضای مناسب برای پیاده روی		
۶/۳	۱۵/۹	۲۲/۵	۲۲/۷	۳۲/۶	درصد			
۱۹	۵۴	۹۳	۱۰۷	۱۱۰	فراونی	امکانات تفریحی		
۵	۱۴/۱	۲۴/۳	۲۷/۹	۲۸/۷	درصد	جهت گذراندن اوقات فراغت		
۳۴	۹۹	۱۱۶	۷۸	۵۶	فراونی	یکی دانستن خود با همشهریان		
۸/۹	۲۵/۸	۲۰/۳	۲۰/۴	۱۴/۶	درصد			
۷۳	۱۱۶	۷۲	۸۱	۴۱	فراونی	احساس دلبستگی به محله خود		
۱۹/۱	۳۰/۳	۱۸/۸	۲۱/۱	۱۰/۷	درصد			
۳۲	۸۷	۱۱۲	۸۳	۶۹	فراونی	پویایی مکان محله نسبت به کل مرکز شهر		پویایی و سازگاری
۸/۴	۲۲/۷	۲۹/۲	۲۱/۷	۱۸	درصد			
۲۹	۸۶	۱۰۸	۱۱۱	۴۹	فراونی	نمای ساختمان ها، فضاهای بلااستفاده		
۷/۶	۲۲/۵	۲۸/۲	۲۹	۱۲/۸	درصد			
۶۱	۱۴۰	۱۲۵	۳۵	۲۲	فراونی	احساس امنیت		
۱۵/۹	۳۶/۶	۳۲/۶	۹/۱	۵/۷	درصد			
۳۲	۶۶	۱۸۲	۶۳	۴۰	فراونی	تغییر در شرایط اقتصادی خانوارها	تنوع	
۸/۴	۱۷/۲	۴۷/۵	۱۶/۴	۱۰/۴	درصد			
۳۷	۷۰	۱۶۶	۶۳	۴۷	فراونی	تنوع در انتخاب مسکن براساس ساختار جمعیتی		
۹/۷	۱۸/۳	۴۳/۳	۱۶/۴	۱۲/۳	درصد			
۲۲	۵۸	۱۳۶	۸۹	۷۸	فراونی	تنوع در سیستم-های مختلف حمل و نقل		
۵/۷	۱۵/۱	۳۵/۵	۲۳/۲	۲۰/۴	درصد			
۴	۷۲	۱۲۸	۱۱۱	۶۸	فراونی	تغییر در سرانه‌ی مالکیت خودرو		
۱	۱۸/۸	۳۴/۴	۲۹	۱۷/۸	درصد			
۳۷	۴۹	۹۵	۹۶	۱۰۶	فراونی	امکان دسترسی به وسایل حمل و نقل عمومی	دسترسی	
۹/۷	۱۲/۸	۲۴/۸	۲۵/۱	۲۷/۷	درصد			
۳۵	۴۳	۱۰۹	۱۲۲	۷۴	فراونی	فضای پارکینگ کافی		
۹/۱	۱۱/۲	۲۸/۵	۳۱/۹	۱۹/۳	درصد			

۱۵	۷۰	۱۲۲	۱۰۰	۷۶	فراونی	وجود نظارت از ساختمان‌ها و بدون گوشه‌های خلوت	ظرفیت قابل تحمل محله
۳/۹	۱۸/۳	۳۱/۹	۲۶/۱	۱۹/۸	درصد		
۲۳	۶۸	۱۴۰	۹۸	۵۴	فراونی	مصونیت از رفت و آمد خودروها	
۶	۱۷/۸	۳۶/۶	۲۵/۶	۱۴/۱	درصد		
۳۲	۶۷	۱۱۱	۱۰۵	۶۸	فراونی	کانال‌های دفع آبهای ناشی از بارندگی	
۸/۴	۱۷/۵	۲۹	۲۷/۴	۱۷/۸	درصد		
۱۹	۶۱	۱۶۹	۸۵	۴۹	فراونی	نظافت و پاکیزگی محله	
۵	۱۵/۹	۴۴/۱	۲۲/۲	۱۲/۸	درصد		
۷	۲۰	۱۹۵	۶۱	۷۹	فراونی	توسعه زیرساختها و تجهیزات موجود در محله	
۱/۸	۵/۲	۵۰/۹	۱۵/۹	۲۰/۶	درصد		
۶۹	۴۶	۹۶	۷۲	۱۰۰	فراونی	وجود سر و صدا در محله	
۱۸	۱۲	۲۵/۱	۱۸/۸	۲۶/۱	درصد		

نظارت از ساختمان‌ها و بدون گوشه‌های خلوت، مصونیت از رفت و آمد خودروها، کانال‌های دفع آبهای ناشی از بارندگی، نظافت و پاکیزگی محله، توسعه زیرساختها و تجهیزات موجود در محله و آلودگی صوتی در محله متوسط رو به پایین ارزیابی شده است. از سوی دیگر شاخص‌های احساس دل بستگی به محله، پویایی مکان محله نسبت به کل مرکز شهر و احساس امنیت در سطح بالایی از رضایت برخوردار بودند.

نتایج جدول ۴، مشاهده می‌شود میزان رضایت ساکنان شهر ایلام از شاخص‌های توسعه پایدار؛ فضای سبز موجود در محله، امکان خرید مسکن نیازهای روزانه، وجود فضای مناسب برای پیاده‌روی، امکانات تفریحی جهت گذراندن اوقات فراغت، همبستگی با همسایران، نمای ساختمان‌ها، فضاهای بلااستفاده، تغییر در شرایط اقتصادی خانوارها، تنوع در انتخاب مسکن براساس ساختار جمعیتی، تنوع سیستم‌های مختلف حمل و نقل، تغییر در سرانه‌ی مالکیت خودرو، دسترسی به وسایل حمل و نقل عمومی، فضای پارکینگ کافی، وجود

جدول ۵- نتایج توزیع توصیفی متغیرهای پژوهش

عامل	تعداد	حداقل	حداکثر	میانگین	میانه	مد	انحراف معیار
هنجارگرایی	۳۸۳	۱	۵	۳/۵۷	۴	۴	۰/۹۸۴
اعتماد	۳۸۳	۱	۴/۱۷	۲/۸۸	۳	۳/۵۰	۰/۶۹۱
مشارکت	۳۸۳	۱	۵	۳/۰۹	۳	۳	۰/۹۵۲
اتصال به شبکه	۳۸۳	۱	۴/۵۰	۲/۹۱	۳	۳/۲۵	۰/۷۹۷
امنیت اجتماعی	۳۸۳	۱	۵	۳/۴۳	۳/۵	۴	۱/۰۷
انسجام اجتماعی	۳۸۳	۱	۵	۳/۰۱	۳	۳	۰/۸۲۳
توسعه پایدار محله ای	۳۸۳	۱/۴۳	۴/۵۲	۲/۷۴	۲/۸۰	۲/۶۷	۰/۵۴۵

جز میانگین توسعه پایدار محله ای، بالاتر از میانگین مورد نظر پژوهش می‌باشد. به عبارتی دیگر، نتایج بیان می‌کند میزان سرمایه‌های اجتماعی در شهر ایلام بالا است ولی میزان توسعه پایدار محله ای در محلات شهر ایلام پایین است.

بر اساس جدول ۵ مشاهده می‌شود که نمونه مورد مطالعه ۳۸۳ نفر بوده است. در این جدول نحوه پاسخگویی پاسخ-دهندگان به سوالات بدین گونه است که امتیاز ۱ به عنوان حداقل و امتیاز ۵ به عنوان حداکثر امتیاز در نظر گرفته شده است. میانگین به دست آمده برای همه متغیرهای مورد نظر به

جدول ۶- روابط ابعاد سرمایه اجتماعی و پایداری محله ای در شهر ایلام

مدل	ضریب همبستگی چندگانه (R)	مجذور ضریب همبستگی چندگانه (R ²)	F	df	Sig
هنجارگرایی	۰/۳۰۱	۰/۰۹۰	۳۷/۸۶۵	۳۸۲	۰/۰۰۰
شبکه اجتماعی	۰/۱۳۶	۰/۰۱۹	۷/۲۱۷	۳۸۲	۰/۰۰۸
مشارکت مدنی	۰/۳۳۷	۰/۱۱۴	۴۸/۹۶۲	۳۸۲	۰/۰۰۰
اعتماد اجتماعی	۰/۳۱۳	۰/۰۹۸	۴۱/۳۹۰	۳۸۲	۰/۰۰۰
انسجام اجتماعی	۰/۳۱۴	۰/۰۹۸	۴۱/۵۴۳	۳۸۲	۰/۰۰۰
امنیت اجتماعی	۰/۰۸۰	۰/۰۰۶	۲/۴۵۹	۳۸۲	۰/۱۱۸

انسجام اجتماعی با ۳۱ درصد، متغیر امنیت اجتماعی با ۰/۰۸ درصد بر متغیر وابسته (توسعه پایدار محله ای) تأثیر گذاشته است. ضریب همبستگی R بین متغیرهای هنجارگرایی، شبکه اجتماعی، مشارکت مدنی، اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، امنیت اجتماعی با متغیر وابسته (توسعه پایدار محله ای) بیانگر همبستگی ضعیف میان آنها است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که مدل به کار گرفته متغیر توسعه پایدار محله ای پیش‌بینی می‌کند و مقدار سطح معنی داری به دست آمده بیانگر معناداری مدل رگرسیونی است.

متغیر مستقل پژوهش حاضر، سرمایه اجتماعی و ابعاد گوناگون آن است. برای بررسی رابطه این متغیر و ابعاد آن با توسعه پایدار محله ای به عنوان متغیر وابسته از آزمون همبستگی استفاده شده است که نتایج این آزمون در جدول ۶ آمده است. با توجه به ضرایب تعیین به دست آمده مشاهده می‌شود، میزان تغییرات متغیر وابسته به خوبی توسط متغیرهای رگرسیونی بیان شده است. نتایج گویای آن است که به ترتیب متغیر هنجارگرایی با ۳۰ درصد، متغیر شبکه اجتماعی با ۱۳ درصد، متغیر مشارکت مدنی با ۳۳ درصد، متغیر اعتماد اجتماعی با ۳۱ درصد، متغیر

جدول ۷- نتایج تحلیل واریانس خطی بودن مدل و آزمون ضرایب رگرسیون چندمتغیره

مدل	ضریب تعیین (R ²)	F (ANOVA)	t	Beta	Sig
هنجار گرایی	-	-	۳/۲۶۰	۰/۱۸۱	۰/۰۰۱
شبکه اجتماعی	-	-	-۱/۹۱۶	-۰/۱۰۴	۰/۰۵۶
مشارکت مدنی	-	-	۳/۲۸۵	۰/۲۰۸	۰/۰۰۱
اعتماد اجتماعی	-	-	۱/۶۴۰	۰/۰۹۹	۰/۱۰۲
انسجام اجتماعی	-	-	۵/۵۱۲	۰/۲۸۵	۰/۰۰۰
امنیت اجتماعی	-	-	-۲/۷۱۸	-۰/۱۳۹	۰/۰۰۷
سرمایه اجتماعی	۰/۴۶۹	۱۷/۶۳۱	-	-	۰/۰۰۰
معادله رگرسیونی	$y = 0/181x_1 - 0/104x_2 + 0/208x_3 + 0/099x_4 + 0/285x_5 - 0/139x_6$				

توسعه پایدار محله‌ای (Y) نقش داشته اند و بقیه عواملی هستند که در این پژوهش مورد بررسی قرار نگرفتند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام پژوهش حاضر تحلیل و ارزیابی نقش سرمایه‌های اجتماعی در توسعه پایدار محلات شهر ایلام است که با روش توصیفی-تحلیلی انجام گرفت.

نتایج بررسی شاخص‌های سرمایه اجتماعی بیان می‌کند که در میان ساکنان شهر ایلام میزان متغیرهای یاور بودن، قانونگرایی، اعتماد به همسایه‌ها، اعتماد به کسبه محله، اعتماد به نیروی انتظامی، مشارکت با نیروی انتظامی، مشارکت با برنامه ریزان طرح‌های توسعه شهر، مشارکت با امور مالی شهر، مشارکت با خدمات شهری، ارتباط با شبکه‌های دوستی، ارتباط کاری، ارتباط با افراد آشنا به قوانین، احساس امنیت، میزان آمادگی نیروی انتظامی برای برقراری امنیت، صرف پول و زمان برای حل مشکلات همسایه‌ها، دلبستگی به محیط محله و کوچه‌های محله و تمایل به پرداخت هزینه برای بهبود محله به صورت خودجوش در شهر ایلام به میزان متوسط به بالا وجود دارد. اما در زمینه‌های اعتماد به قومیت‌های دیگر محله، اعتماد به شوراباری و شهرداری، اعتماد به دولت، مشارکت با شورای محله و شهرداری، ارتباط با افراد به عنوان ضمانت‌کننده‌ی وام و دلبستگی به همسایه‌ها شهر ایلام از میزانی متوسط رو به پایین دارد. بنابراین با توجه به درصد بالای شاخص‌های سرمایه اجتماعی در شهر ایلام، می‌توان گفت که شهر ایلام تا حدودی از سرمایه اجتماعی بالایی برخوردار است.

همچنین بررسی شاخص‌های توسعه پایدار محله‌ای بیان می‌کند که میزان رضایت ساکنان شهر ایلام از متغیرهای فضای سبز موجود در محله، امکان خرید مسکن نیازهای روزانه، وجود فضای مناسب برای پیاده روی، امکانات تفریحی جهت گذراندن اوقات فراغت، همبستگی خود با همسایه‌ها، نمای ساختمان‌ها، فضاهای بلااستفاده، تغییر در شرایط اقتصادی خانوارها، تنوع در انتخاب مسکن براساس ساختار جمعیتی، تنوع سیستم‌های مختلف حمل و نقل، تغییر در سرانه‌ی مالکیت خودرو، دسترسی به وسایل حمل و نقل عمومی، فضای پارکینگ کافی، نظارت بر ساختمان‌ها و بدون گوشه‌های خلوت، مصونیت از رفت و آمد خودروها، کانال‌های دفع آبهای ناشی از بارندگی، نظافت و پاکیزگی محله، توسعه زیرساختها و تجهیزات موجود در محله و آلودگی صوتی در محله در سطح متوسط رو به پایینی قرار دارد. شاخص‌های احساس دلبستگی به محله، پویایی مکان

چنانچه مشاهده می‌شود نتیجه آزمون تحلیل واریانس جهت بررسی خطی بودن مدل رگرسیونی در سطح ۰/۰۵ معنادار است. بنابراین، با احتمال ۹۵ درصد مدل خطی رگرسیونی به درستی برازش شده است. در این معادله رگرسیونی که توسعه پایدار محله‌ای (Y) به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شد؛ نتایج حاکی از آن است که ضریب تأثیر متغیر مستقل هنجارگرایی (X_1) در سطح تشخیص ۰/۰۵ معنادار است ($t=۳/۲۶۰$ ، $Pvalue=۰/۰۰۱$).

بنابراین، فرضیه فرعی اول پژوهش (رابطه مثبت هنجارگرایی با توسعه پایدار محله‌ای) پذیرفته شد. همچنین در این معادله، ضریب تأثیر متغیر مستقل شبکه اجتماعی (X_2) که هم‌زمان با متغیر هنجارگرایی (X_1) وارد مدل شد، در سطح ۰/۰۵ با احتمال ۹۵ درصد معنادار است ($t=-۱/۹۱۶$ ، $Pvalue=۰/۰۵۶$). بنابراین، رابطه شبکه اجتماعی با توسعه پایدار محله‌ای رابطه‌ای معکوس دارد. در این معادله، ضریب تأثیر متغیر مستقل مشارکت مدنی (X_3) که هم‌زمان با متغیر هنجارگرایی (X_1) و شبکه اجتماعی (X_2) وارد مدل شد، در سطح ۰/۰۵ با احتمال ۹۵ درصد معنادار است ($t=۳/۲۸۵$ ، $Pvalue=۰/۱۰۲$). بنابراین، فرضیه فرعی سوم پژوهش (رابطه مثبت مشارکت مدنی با توسعه پایدار محله‌ای) پذیرفته شد. متغیر بعدی که اعتماد اجتماعی (X_4) که هم‌زمان با متغیرهای هنجارگرایی (X_1)، شبکه اجتماعی (X_2) و مشارکت مدنی (X_3) وارد مدل شد، در سطح ۰/۰۵ با احتمال ۹۵ درصد معنادار نیست ($t=۱/۶۴۰$ ، $Pvalue=۰/۰۰۱$). بنابراین، فرضیه فرعی چهارم پژوهش (رابطه مثبت اعتماد اجتماعی با توسعه پایدار محله‌ای) رد شد. متغیر بعدی که هم‌زمان با متغیرهای هنجارگرایی (X_1)، شبکه اجتماعی (X_2)، مشارکت مدنی (X_3) و اعتماد اجتماعی (X_4) وارد مدل رگرسیونی شد متغیر انسجام اجتماعی (X_5) است. در سطح ۰/۰۵ با احتمال ۹۵ درصد معنادار است ($t=۵/۵۱۲$ ، $Pvalue=۰/۰۰۰$). بنابراین، فرضیه فرعی پنجم پژوهش (رابطه مثبت انسجام اجتماعی با توسعه پایدار محله‌ای) پذیرفته شد. در نهایت، در این معادله ضریب تأثیر متغیر امنیت اجتماعی (X_6) که هم‌زمان با دیگر متغیرهای هنجارگرایی (X_1)، شبکه اجتماعی (X_2)، مشارکت مدنی (X_3)، اعتماد اجتماعی (X_4) و انسجام اجتماعی (X_5) مدل شده است، در سطح ۰/۰۵ با احتمال ۹۵ درصد معنادار است ($t=-۲/۷۱۸$ ، $Pvalue=۰/۱۰۰$). بنابراین فرض رابطه بین امنیت اجتماعی و توسعه پایدار محله‌ای پذیرفته شد که رابطه‌ای معکوس دارند. بنابراین، با توجه به ضریب تعیین محاسبه شده، این شش متغیر X_1 و X_2 و X_3 و X_4 و X_5 و X_6 تنها ۲۵ درصد در شکل‌گیری

یا ابعاد اجتماعی دیگری از توسعه محله ای پایدار و سرمایه اجتماعی را مورد بررسی قرار دادند. بنابراین به عنوان نتیجه گیری کلی این پژوهش می‌توان گفت که سرمایه‌های اجتماعی با تأیید نتایج پژوهش‌های دیگران و این پژوهش در توسعه پایدار محله‌ای تأثیرگذار است. با توجه به محدوده‌های مورد مطالعه در پژوهش‌های مختلف تأثیرگذاری مولفه‌های مختلف آن با یکدیگر متفاوت خواهد بود.

منابع

احدزاد، روشتی، محسن، یاری قلی، وحید، اوجاقلو، روح الله (۱۳۹۳)، نقش سرمایه ی اجتماعی در توسعه ی پایدار محلی (مورد مطالعه: محله نارمک تهران)، مطالعات جامعه شناختی شهری، سال ۴، شماره ۱۲، ۵۰-۲۵.

شجاعی باغینی، محمد مهدی (۱۳۸۷)، مبانی مفهومی سرمایه اجتماعی، ترجمه محمد مهدی شجاعی باغینی و همکاران، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، تهران، چاپ اول.

خاکپور، براتعلی، مافی، عزت الله، باوان پور، علیرضا (۱۳۸۸)، نقش سرمایه های اجتماعی در توسعه پایدار محله ای (نمونه: کوی سجاده مشهد)، مجله جغرافیا و توسعه ی ناحیه ای، شماره دوازدهم، ۸۱-۵۵.

خوش فر، غلامرضا، بارگاهی، رضا، کرمی، شهاب (۱۳۹۳)، سرمایه اجتماعی و پایداری شهری، مطالعه موردی: شهر گرگان، فصلنامه مطالعات شهری، شماره ۸، ۴۶-۳۱.

رضازاده، راضیه، سلسله، علی (۱۳۸۸)، مروری بر سیاست های توسعه پایدار محله ای با رویکرد دارایی مبنا و تاکید بر سرمایه های اجتماعی و کالبدی، فصلنامه معماری و شهرسازی، ۱۳۹-۱۳۱.

رضایی، حجت، سلمانی، محمدعلی، طاوسی، علی، زیاری، کرامت الله (۱۳۹۳)، برآورد و سطح بندی توسعه محله ای با تاکید بر مولفه های سرمایه اجتماعی (مطالعه موردی: محلات شهر ابرکوه)، مجله پژوهش و برنامه ریزی شهری، سال ۵، شماره ۱۸، ۷۶-۵۹.

سالاری سردری، فرضعلی، بیرانوندزاده، مریم، علیرضا، سیددانا (۱۳۹۳)، نقش سرمایه اجتماعی در توسعه پایدار محلی (مطالعه موردی: سکونتگاه های شهری و روستایی منطقه عسلویه)، فصلنامه هویت شهری، سال ۸، شماره ۱۹، ۷۷-۸۸.

محله نسبت به کل مرکز شهر و احساس امنیت در سطح بالایی از رضایت برخوردار بودند. بنابراین با توجه به ابراز نارضایتی ساکنان از بیشتر شاخص‌های توسعه پایدار در شهر می‌توان گفت شهر ایلام از توسعه پایدار محله ای پایینی برخوردار است. نتایج حاصل از بررسی فرضیات پژوهش حاضر نشان داد که سرمایه اجتماعی در توسعه پایدار محله‌ای شهر ایلام تأثیر مثبت و معناداری دارد. از بین مولفه‌های سرمایه اجتماعی متغیرهای اعتماد و امنیت اجتماعی اثر معکوس داشتند و بقیه متغیرها که شامل هنجارگرایی، شبکه اجتماعی، مشارکت مدنی و انسجام اجتماعی اثر مثبت و معنادار داشتند. همچنین از بین متغیرهای تأثیرگذار متغیر انسجام اجتماعی بیشترین تأثیر و متغیر شبکه اجتماعی کمترین تأثیر را در توسعه پایدار محله‌ای داشتند. این نتایج با پژوهش‌های احدزاد و همکاران (۱۳۹۳) و خوش‌فر و همکاران (۱۳۹۳) هم راستا می‌باشد. تنها در یافتن رابطه معکوس بین مولفه‌های امنیت و اعتماد اجتماعی با توسعه پایدار محله‌ای تطابق ندارند. همچنین نتایج اصلی این پژوهش با پژوهش شفیع (۱۳۹۱) هم راستا می‌باشد اما این پژوهش نشان داد که مولفه‌های اعتماد و اتصال به شبکه اجتماعی بیشترین تأثیر را دارد در صورتیکه در پژوهش حاضر اعتماد و اتصال به شبکه رابطه معکوس داشتند و اثر کمتری نسبت به دیگر مولفه‌ها داشتند. سالاری و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهش خود مشارکت مدنی را بیشترین عامل تأثیرگذار در توسعه پایدار محله‌ای عنوان می‌کند در صورتیکه در این پژوهش انسجام اجتماعی عامل مهم ارزیابی شد که با نتایج رضازاده و سلسله (۱۳۸۸) مطابقت دارد. نتایج کلی پژوهش حاضر با پژوهش خاکپور و همکاران (۱۳۸۷) هم راستا می‌باشد به طوریکه توجه به مفهوم ذهنی سرمایه‌ی اجتماعی شرط انکارناپذیر تحقق مفهوم عینی پایداری است. راتانا ابول و همکاران (۲۰۱۵) اجزای سرمایه‌ی اجتماعی را نیروی انسانی، سازمان‌ها، دانش کارآمد، فرهنگ، منابع مالی و طبیعی می‌دانند و مشارکت بر پایه‌ی اعتماد در بررسی مشکلات موجود، مشارکت بر پایه‌ی اعتماد در اتخاذ تصمیمات، مشارکت بر پایه‌ی اعتماد در اجرای تصمیمات، مشارکت بر پایه‌ی اعتماد در بهره بردای از سودهای حاصله، مشارکت بر پایه‌ی اعتماد در ارزیابی عملکرد را در دستیابی به پایداری تأثیرگذار می‌دانند. پژوهش‌های دیگری چون پژوهش همدان و همکاران (۲۰۱۴)، چن و همکاران (۲۰۱۴)، ویانا کامپوس (۲۰۱۳)، عبدالمهی و ختابناک (۱۳۹۳) و عبدالمهی (۱۳۹۲) متغیر سرمایه‌اجتماعی و پایداری محله‌ای را با دیگر عوامل چون کیفیت زندگی ساکنان و

فیلد، جان (۱۳۸۶)، سرمایه اجتماعی، ترجمه غلامرضا غفاری و حسین رضائی، تهران: انتشارات کویر.

کاظمیان، غلامرضا، شفیعا، سعید (۱۳۹۳)، بررسی رابطه سرمایه اجتماعی ساکنان با پایداری توسعه در محله ی غیررسمی شمیران نو، مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، ۲۴-۱.

کلمن، جیمز (۱۳۷۷)، بنیادهای نظریه اجتماعی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.

معصومی، سلمان (۱۳۹۰)، توسعه محله‌ای در راستای پایداری کلانشهر تهران، تهران: انتشارات جامعه و فرهنگ.

مهندسین مشاور طرح و آمایش، (1368)، طرح توسعه و عمران حوزه نفوذ و تفصیلی شهر ایلام، جلد دوم، سازمان مسکن و شهرسازی استان ایلام.

شارع پور، محمود (۱۳۸۱)، فرمایش سرمایه اجتماعی و پیامدهای آن. فصلنامه انجمن جامعه شناسی ایران. شماره ۳.

شفیعا، محمدعلی و سعید (۱۳۹۱)، بررسی رابطه توسعه پایدار اجتماعی و سرمایه اجتماعی نمونه: ساکنان محله غیررسمی شمیران نو، جامعه شناسی کاربردی، سال ۲۳، شماره ۲، ۱۶۴-۱۳۹.

ضرابی، اصغر، اذانی، مهری (۱۳۸۰)، معنی و مفهوم توسعه پایدار در جهان صنعتی و در حال توسعه، رشد آموزش جغرافیا، شماره ۵۹، ۱۷-۱۰.

عبداللهی، علی اصغر، ختابناک، شهره (۱۳۹۳) ارزیابی عوامل موثر بر پایداری توسعه محله در فرایند برنامه ریزی شهری (نمونه موردی: محله سنگ سیاه شیراز)، مجله پژوهش و برنامه ریزی شهری، سال ۵، شماره ۱۷، ۱۲۲-۱۰۳.

Bourdieu, P. (1986), The Forms Of Capital, in J. Richardson (ed) Handbook of Theory and Research for Sociology of Education. N. Y. Greenwood Press.

Chen, Q, Acey, C, Lara, J.J. (2014), Sustainable Futures for Linden Village: A model for increasing social capital and the quality of life in an urban neighborhood, Sustainable Cities and Society.

Hamdan, Hazlina, Yusof, Fatimah, Marzukhi, Marlyana Azziyati (2014), Social Capital and Quality of Life in Urban Neighborhoods High Density

Housing, Procedia - Social and Behavioral Sciences 153 , 169 – 179.

Ratana-Ubolb, Archanya, Areekula, Chananporn, Kimpee, Pan, (2015), Model Development For rengthening Social Capital For Being A Sustainable Lifelong Learning Society, Procedia - Social and Behavioral Sciences 191 , 1613 – 1617.

Viana Campos, Ana Cristina and et al (2013), Social capital and quality of life in adolescent apprentices in Brazil: An exploratory study, Health, Vol.5, No.6, 973-980.